Κριτική του βιβλίου 'Αγώνας Θεογνωσίας. Η αλληλογραφία του Γέροντος Σωφρονίου με τον Δ. Μπάλφουρ' (Πρεσβ. Σταύρος Τρικαλιώτης, εφημέριος Ι.Ν. Αγ. Παρασκευής Αττικής)

Categories : ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΕΣ

Date : 13 Ιανουαρίου, 2006

Έκδοση Ιεράς Σταυροπηγιακής και Πατριαρχικής Μονής Έσσεξ Αγγλίας

Τα πρώτα πνευματικά κείμενα του ηγιασμένου Γέροντος του Έσσεξ Αρχιμ. Σωφρονίου Σαχάρωφ

Ὅταν διαβάζω κείμενα τοῦ Γέροντος Σωφρονίου, μένω ἔκπληκτος ἀπὸ τὸ θεολογικὸ τους βάθος καὶ κυρίως ἀπὸ τὶς θεοεμπειρίες ποὺ ἐκφράζουν. Εἶναι κείμενα ποὺ σὲ βάζουν νὰ προβληματιστεῖς, νὰ στοχασθεῖς σὲ ὑψηλὰ πνευματικὰ θέματα, ἀλλὰ ταυτόχρονα εἶναι καὶ κείμενα ποὺ ξεπερνοῦν τὰ ὅρια τῶν συνηθισμένων θεολογικῶν μελετῶν.

Ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ τῶν θεολογικῶν κειμένων τοῦ Γέροντος Σωφρονίου ἀπὸ τὶς ἄλλες σύγχρονες θεολογικὲς μελέτες εἶναι, νομίζω, ἡ ὑπέρβαση – ὄχι κατάργηση- τοῦ διανοητικοῦ ἐγκλωβισμοῦ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου – τοῦ θεολογικῶς «στοχαζομένου» - καὶ ἡ ἀναγωγή του στὴ σφαῖρα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πολὺ διαφωτιστικὰ εἶναι κι ὅσα γράφει σχετικὰ ὁ Γέροντας Σωφρόνιος: *«…ὁ ἄνθρώπινος νοῦς, ὄντας ἄκρως περιορισμένος, δὲν εἶναι ἱκανὸς μόνος του νὰ διεισδύει στὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. (Προσθήκη Γέροντος Σωφρονίου: Ἐκεῖ ἰσχύει ἄλλη τάξη πραγμάτων, θεόσδοτη). Προηγεῖται ἡ πίστη (προσθήκη:ὄντας πνεῦμα), ποὺ εἶναι ἀσύγκριτα λεπτότερη καὶ τελειότερη καὶ πιὸ ἀπέραντη ἀπὸ τὸν νοῦ. Μόνο ἀργότερα, μὲ τὴν πνευματικὴ πεῖρα, ὁ ἄνθρωπος φθάνει ἐκεῖνο, ποὺ καὶ μὲ τὸ νοῦ του ἀρχίζει νὰ κατανοεῖ ὡς ἀλήθεια. Εἶναι ἀδύνατο στὸν ἄνθρωπο νὰ τὸ ἐξηγήσει αὐτό, ἐνόσω δὲν γνωρίζει ἐμπειρικὰ τὴν πνευματικὴ ζωή»* («Ἀγώνας Θεογνωσίας», σ. 109).

Ὁ λόγος τοῦ Γέροντος Σωφρονίου εἶναι λόγος ἁγιοπνευματικός, ἀπόρροια ἔντονης προσωπικῆς ἀσκήσεως καὶ πνευματικῶν ἀγώνων. Ὁ ἴδιος θὰ πεῖ στὸν Δ. Μπάλφουρ: *«Σᾶς μιλῶ γιὰ ὅσα εἶμαι βέβαιος, ἐπειδὴ τὰ ἔζησα ὁ ἴδιος»* (σ. 198). Εἶναι λόγος καθαρθέντος ἀνθρώπου, σύγχρονος πατερικὸς λόγος. Λόγος ποὺ δροσίζει καὶ ξεκουράζει τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ λόγος ἀπαιτητικός, «δύσκολος», «στενός». Λόγος, σὲ τελευταία ἀνάλυση, ποὺ μᾶς ἀνοίγει εὐρεῖς θεολογικοὺς ὁρίζοντες, στὰ αὐστηρὰ πάντα πλαίσια τῆς πατερικῆς παραδόσεως καὶ τῆς ὀρθόδοξης δογματικῆς τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Σωφρόνιος Σαχάρωφ ἔχει γίνει γνωστὸς στὸν ὀρθόδοξο θεολογικὸ χῶρο ἀπὸ τὰ κυκλοφοροῦντα καὶ στὴν ἑλληνικὴ ἔργα του: «Ὁ ἅγιος Σιλουανὸς ὁ Ἀθωνίτης», «Ὀψόμεθα τὸν Θεὸν καθώς ἐστι», «Περὶ προσευχῆς», «Ἄσκησις καὶ θεωρία», «Περὶ Πνεύματος καὶ ζωῆς» κ. ἄ.

Πρόσφατα (2004) ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σταυροπηγιακὴ καὶ Πατριαρχικὴ Μονὴ Τιμίου Προδρόμου Ἔσσεξ Ἀγγλίας τὸ βιβλίο τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Σωφρονίου: **«ΑΓΩΝΑΣ ΘΕΟΓΝΩΣΙΑΣ»**, ποὺ περιλαμβάνει τὴν ἀλληλογραφία τοῦ Γέροντος Σωφρονίου μὲ τὸν Δαβὶδ Μπάλφουρ, σὲ μετάφραση ἀπὸ τὰ ρωσικὰ στὰ ἑλληνικὰ τοῦ Ἀρχιμ. Ζαχαρία.

Ὁπωσδήποτε, ὅπως κάθε ἀλληλογραφία, ἔτσι κι αὐτή, ἔχει βαθιὰ προσωπικὸ χαρακτήρα. Ὅπως ἐπισημαίνει κι ὁ Γέροντας Σωφρόνιος: *«Ὅ,τι γράφεται σὲ συγκεκριμένο πρόσωπο καὶ κάτω ἀπὸ εἰδικὲς συνθῆκες…ἀπὸ κάθε ἄποψη προορίζεται γιὰ κάποια μεταβατικὴ περίοδο»* . Ὅπως εὔστοχα παρατηρεῖ στὴν ἐκτενὴ καὶ κατατοπιστικὴ εἰσαγωγὴ τοῦ βιβλίου (σ.15- 46) ὁ ἱεροδιάκονος Νικόλαος: *«Οὐσιαστικὰ τὸ περιεχόμενο τῶν ἐπιστολῶν ἀνταποκρινόταν στὶς τρέχουσες πνευματικὲς ἀνάγκες τοῦ παραλήπτη τους, τοῦ Δαβὶδ Μπάλφουρ»* (σ. 18). Ὁ ἱεροδιάκονος Νικόλαος τονίζει τὴν ἀξία τῶν «ἐμπειρικῶν» αὐτῶν ἐπιστολῶν ἀλλὰ καὶ τὸν κίνδυνο γενικεύσεων: *«Οἱ ἐπιστολὲς αὐτὲς ἀντανακλοῦν μὲ ἀλάθητο τρόπο*

τὴν ἐσωτερικὴ ζέση τοῦ πνεύματος τοῦ νεαροῦ τότε ἀσκητοῦ Σωφρονίου. Ἀποκαλύπτουν ἐν μέρει τὰ μυστικὰ τῆς καρδίας του, ποὺ κατακλύζεται ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸν Χριστό. Διαβάζοντάς τα ὁ καθενὰς μπορεῖ νὰ ἀντλήσει κάτι ψυχικὰ ὠφέλιμο, νὰ ἐνισχυθεῖ στὴν πίστη καὶ νὰ γευθεῖ πνευματικὴ παρηγορία. Δύσκολα μπορεῖ κάποιος νὰ ἐκλάβει τὶς ἐκδιδόμενες ἐπιστολὲς ὡς μέσο γενικῆς ποδηγετήσεως στὴν πνευματικὴ ζωή» (σ. 18).

Τὰ θέματα ποὺ θίγονται στὴν ἐπιστολὴ δὲν ἐξαντλοῦνται. Δὲν ὑπάρχει ἡ συστηματικὴ ἀνάλυση ἐννοιῶν καὶ ὅρων. Δίνονται ὅμως σὲ πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ οἱ γενικὲς γραμμές, ποὺ βοηθοῦν τόσο τὸν παραλήπτη (Δ. Μπάλφουρ), ὅσο καὶ κάθε ἀναγνώστη στὴν ἀναζήτηση τῆς ἀληθείας σὲ θέματα τῆς ἐσωτερικῆς πνευματικῆς ζωῆς, σὲ θέματα ποὺ ἀφοροῦν στὸν ἀγώνα τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανοῦ, *«στὸν ἀγώνα τῆς Θεογνωσίας»*, κατὰ τὸν εὔστοχο τίτλο τοῦ βιβλίου.

Παράλληλα θίγονται καὶ θέματα γενικότερου ἐνδιαφέροντος, ὅπως τὸ θέμα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, ποὺ ὁ Γέροντας τὸν χαρακτηρίζει ὡς **«ἐπικίνδυνη αἵρεση»** (βλ. Σ. 160- 162). Ἐπίσης, σὲ πολλὰ σημεῖα γίνεται ἀναφορὰ στὸν Καθολικισμό, μιὰ καὶ ὁ Δ. Μπάλφουρ ἦταν πρὶν Καθολικὸς καὶ μάλιστα ἱερωμένος, ποὺ μὲ θαυματουργικὸ τρόπο ἀσπάσθηκε τὴν Ὀρθοδοξία, ὅπως βεβαίωσε κι ὁ Γέροντας Σιλουανός, ἅγιος πλέον τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας μας: *«Ὁ Μπάλφουρ μεταστράφηκε στὴν Ὀρθοδοξία μὲ θαῦμα»* (σ.22).

Ὅπως ἐπισημαίνει στὴν εἰσαγωγὴ ὁ ἱεροδιάκονος Νικόλαος: *« Ὁ Γέροντας Σωφρόνιος, μὲ τὴ σεμνότητα ποὺ τὸν χαρακτήριζε, δὲν ἤθελε, ὅσο ζοῦσε, νὰ διαβαστοῦν τὰ γράμματα αὐτὰ ἀπὸ ἄλλους, καθὼς μέσα ἀπὸ αὐτὰ ἀποκαλύπτονται πολλὰ βαθειὰ προσωπικά του βιώματα»* (σ.17). Ὁ ἴδιος, μάλιστα, εἶχε γράψει γιὰ τὶς ἐπιστολὲς αὐτές: *«Τώρα δὲν θὰ ἔγραφα πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐπέτρεψα τότε στὸν ἑαυτό μου. Τὸ παρελθὸν ὅμως ὡς «γεγονός» δὲν διαγράφεται ἀπὸ τὴ ζωή»* (σ. 17).

Δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ κατανοήσουμε τὸ πνεῦμα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Γέροντος Σωφρονίου, ἂν δὲν γνωρίσουμε ὁρισμένα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν πολυκύμαντη ζωὴ καὶ τὴν ψυχολογία τοῦ Δ. Μπάλφουρ, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Γέροντας Σωφρόνιος προσευχόταν ἔντονα ἡμέρα καὶ νύκτα κατὰ τὴ διάρκεια ἀρκετῶν μηνῶν.

Ὁ Δ. Μπάλφουρ γεννήθηκε στὶς 20/1/1903 - ἦταν δηλαδὴ σχεδὸν συνομίληκος μὲ τὸν Γέροντα Σωφρόνιο- ἀπὸ γονεῖς Καθολικούς. Ἀκολούθησε τὸν Καθολικισμὸ καὶ ἔγινε μοναχὸς καὶ καθολικὸς ἱερέας. Παράλληλα ἐκδηλώνει τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὸν ὀρθόδοξο μοναχισμό.

Ἕνα ταξίδι του στὸ Ἅγιον Ὄρος (τὸ 1932) - μὲ σκοπὸ νὰ μελετήσει ὁρισμένα χειρόγραφα- καθὼς καὶ ἡ ἐκεῖ συνάντησή του μὲ τὸν Γέροντα Σιλουανὸ καὶ τὸν Γέροντα Σωφρόνιο, θὰ ἀποβοῦν καθοριστικὰ γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς μετέπειτα

πνευματικῆς του πορείας.

Τελικά, χάρη στὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἀσπάζεται τὴν Ὀρθοδοξία καὶ ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμὴ ξεκινᾶ ἡ «ἀδελφικὴ ἀλληλογραφία» μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Γέροντος Σωφρονίου. «Χειραγωγούμενος ἀπὸ τὴν πνευματικὴ καθοδήγηση τοῦ π. Σωφρονίου καὶ τὶς πατρικὲς συστάσεις τοῦ Γέροντος Σιλουανοῦ ὁ Μπάλφουρ ἀσπάσθηκε τὴν Ὀρθοδοξία στὶς 12 Σεπτεμβρίου τοῦ 1932 καὶ τοῦ ἀναγνωρίσθηκε ἡ ἱερατικὴ του ἰδιότητα (ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Ἐλευθέριο, ἔξαρχο τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη). Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτὴ πράξη γεννᾶ ὁρισμένα ἐρωτηματικά, ποὺ δὲν εἶναι τῆς παρούσης νὰ διερευνηθοῦν.

Γιὰ νὰ μὴ μακρυγορήσω, δὲν θὰ ἀναφερθῶ σὲ λεπτομερειακὰ βιογραφικὰ τοῦ Μπάλφουρ, θὰ ἀναφέρω, ὅμως, μερικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ὅλης του ψυχολογίας, καθὼς καὶ τὴν πνευματικὴ σχέση μεταξὺ Γέροντος Σωφρονίου καὶ Μπάλφουρ.

Ὁ Γέροντας Σωφρόνιος στὶς ἐπιστολές του ἀναφέρεται πάντοτε στὸν Μπάλφουρ μὲ πολλὴ ἀδελφικὴ ἀγάπη, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὶς προσφωνήσεις, καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιλόγους τῶν ἐπιστολῶν του: *«Ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἐν Κυρίῳ ἀδελφέ, Βαθυσέβαστε πάτερ Δαβίδ, εὐλογεῖτε», «Μὲ ἀγάπη ἐν Κυρίῳ...», «Ἀφοσιωμένος σὲ σᾶς ὥς τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου, μὲ τὴν ἐν Κυρίῳ ἀγάπη».* Σὲ κάποια ἐπιστολὴ ὁ Γέροντας Σωφρόνιος τὸν σκλαβώνει κυριολεκτικὰ μὲ τὴν πολλή του ἀγάπη: *«Σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι θὰ προσεύχομαι γιὰ σᾶς ὡς τὸν τάφο καί, ἂν ὁ Κύριος δώσει σὲ μένα τὸν ἄθλιο τέτοια χάρη, τότε καὶ μετὰ τὸν θάνατό μου θὰ προσεύχομαι γιὰ σᾶς, ὡς τὴν πιὸ ἀγαπητὴ καὶ συγγενὴ σὲ μένα ψυχή»* (σ. 111).

Ὁ Γέροντας Σωφρόνιος τὸν ἐλέγχει μὲ τὸ χάδι τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης, προσέχοντας μὲ πολλὴ λεπτότητα καὶ εὐγένεια νὰ μὴν τὸν πληγώσει, ἀλλὰ νὰ τὸν βοηθήσει στὴ συνειδητοποίηση τῶν ἐλλείψεών του καὶ στὴ διόρθωση τῶν σφαλμάτων του. Θὰ τοῦ πεῖ χαρακτηριστικά: *«Ἐγὼ δὲν εἶμαι γιὰ σᾶς οὔτε γέροντας οὔτε πατέρας, ἀλλὰ ἀδελφός. Νομίζω ὅτι στὴν εἰλικρινή μου φροντίδα γιὰ σᾶς, καὶ ἄν πῶ κάτι δυσάρεστο, ἐσεῖς ὡς σοφὸς ἄνδρας, ποὺ γνωρίζει καλὰ ὅτι οἱ γνήσιες ἐπιπλήξεις καὶ ἐπιτιμήσεις ἀπὸ κάποιον ποὺ μᾶς ἀγαπᾶ εἶναι καλύτερες ἀπὸ τοὺς δολίους ἀσπασμοὺς τοῦ κόλακα (Βλ. Παροιμ. κζ΄, 6), θὰ ἀποκομίσετε ὄφελος ἀπὸ τὸν ταπεινό μου λόγο»* (σ.116). Γι' αὐτὸ καὶ δὲ διστάζει νὰ τοῦ πεῖ: *«... ἡ πεῖρα σας εἶναι πεῖρα ἀρχαρίου, καὶ μαζὶ σας δὲν μπορῶ ἀκόμη νὰ μιλήσω γιὰ πολλά»* (σ. 104). Ἢ κάπου ἀλλοῦ: *«...δὲν γνωρίζετε ποιὰ εἶναι τὰ πάθη σας οὔτε πῶς νὰ παλέψετε μὲ αὐτά»* (σ. 106).

Παράλληλα, ὅμως, ὁ Γέροντας Σωφρόνιος, μὲ τὸ ποιμαντικὸ χάρισμα ποὺ τὸν διέκρινε, δὲν δίσταζε κάποτε σ' αὐτὸν τὸν «ἄπειρο καὶ ἐμπαθή» νὰ ἐξομολογηθεῖ βαθειὲς πνευματικὲς ἐμπειρίες του: *«Μέχρι καὶ τώρα μοῦ φαίνεται ὅτι κατὰ τὴ διάρκεια τῆς προσευχῆς τὰ ζέοντα δάκρυα ἔρρεαν ὄχι μόνο ἀπὸ τὰ μάτια μου ἀλλὰ*

καὶ ἀπὸ ὅλη τὴν ὑπάρξή μου. Ὅλο μου τὸ σῶμα γέμιζε ἀπὸ τὸν παράδοξο πόθο νὰ καρφωθεῖ, νὰ σταυρωθεῖ, προκειμένου νὰ γνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι τὸ φῶς τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ (καὶ δὲν σᾶς τὰ διηγοῦμαι ὅλα)» (σ. 107- 108).

Ὁ Γέροντας Σωφρόνιος ἀναμόρφωσε πνευματικὰ καὶ ἀναγέννησε τὸν Μπάλφουρ: *«διὰ πολλῆς ὑπομονῆς καὶ πόνου σφοδροῦ, καὶ καθημερινῶν δακρύων, ἀγκαλὰ καὶ σὺ δὲν ἐγνώρισες κανένα ἀπὸ τοῦτα ὁποῦ ἐδοκίμασα ἐγὼ διὰ σέ»* (λόγια τοῦ ἁγ. Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, ποὺ τὰ ἀπευθύνει ὁ Γέροντας στὸν Μπάλφουρ, σ. 124).

Ὁ Μπάλφουρ, ὅπως εἴπαμε, δὲν ἦταν σταθερὸς στὴν πίστη του· πολλὲς φορὲς ἀμφιταλαντευόταν καὶ ἀμφέβαλλε: *«Ναί, ἔχω κλίση πρὸς τὴν Ὀρθοδοξία, ἀλλὰ τί γίνεται, ἂν ὁ Καθολικισμὸς εἶναι ἀλήθεια; Πῶς θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ καταλάβω ὁριστικά, ποῦ βρίσκεται ἡ ἀλήθεια, ποῖος εἶναι ὁ ὀρθὸς δρόμος;»* (σ. 125). Καὶ ὁ Γέροντας τοῦ ἀπαντοῦσε: *«Γνωρίζετε, ἀγαπητὲ πάτερ Δαβίδ, ὅτι ἂν δὲν στερεωθεῖτε μὲ πίστη στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀλλὰ παραδίδεσθε ἀκόμη σὲ ἐνδοιασμοὺς καὶ ἀμφιβολίες, δὲν θὰ γνωρίσετε τὴν ἀληθινὴ πνευματικὴ ζωή»* (σ. 126). Σὲ κάποια ἄλλη περίσταση θὰ τοῦ πεῖ ἁπλὰ καὶ ἀπερίφραστα: *«...δὲν «ὑπάρχει σὲ αὐτοὺς (στοὺς Καθολικοὺς) ἡ ἀλήθεια. Στὴ δεδομένη μάλιστα περίπτωση μπορῶ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ταράζεται ἡ ψυχὴ σας βλέποντας τὴ σημαντική, ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴ ὀργάνωση καὶ πειθαρχία, ὑπεροχὴ τοῦ Καθολικισμοῦ σὲ σύγκριση μὲ τὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, γιατὶ αὐτὸ εἶναι **«γῆ».** Ἐπίσης μὴ σκανδαλίζεσθε γιατὶ στὴν ἐποχή μας ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι πραγματικὰ σταυρωμένη. (Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸν προθάλαμο τοῦ οὐρανοῦ)»* (σ. 85). Αὐτὰ ἄς τὰ βλέπουν ὁρισμένοι δικοί μας "παπολιγούρηδες" καὶ θιασῶτες τῆς ρωμαιοκαθολικῆς πειθαρχίας καὶ τάξεως.

Ὁ Μπάλφουρ ἀποτελεῖ, πραγματικά, μία τραγικὴ φιγούρα. Κάποτε θὰ ὁμολογήσει: *«Ἡ ζωή μου εἶναι μία θλιβερὴ ἀμφιταλάντευση»* (σ. 379). Οἱ ἀμφιταλαντεύσεις τοῦ Μπάλφουρ φτάνουν στὸ ἀποκορύφωμα τους, ὅπως ὁ ἴδιος μαρτυρεῖ: *«Ἔχασα τὴν πίστη ὅτι ἡ Ὀρθοδοξη Ἐκκλησία εἶναι ἡ μόνη ποὺ κατέχει τὴν ἀλήθεια σὲ ὅλο τὸ πλήρωμά της»*.

Στὴ διάρκεια τοῦ Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, εὑρισκόμενος ὁ Μπάλφουρ στὸ Κάιρο ξυρίζει τὰ γένεια του, βγάζει τὸ ράσο του καὶ διαρρυγνύει κάθε σχέση μὲ τὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Τὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν τὰ χαρακτηρίζει ὡς *«χρόνια τελείας ἀθεΐας»* (σ. 388). Ἀργότερα, ἔχοντας πλέον χάσει τὴν πίστη του, γίνεται δεκτὸς στὶς ἀνιχνευτικὲς ὑπηρεσίες τοῦ Βρετανικοῦ Στρατοῦ στὸ Κάιρο καὶ προβιβάζεται στὸ βαθμὸ τοῦ ταγματάρχη! Λίγο ἀργότερα, θὰ γίνει διπλωματικὸς ἐκπρόσωπος τῆς Βρετανικῆς Κυβερνήσεως.

Στὰ δύσκολα αὐτὰ χρόνια για τὸν Μπάλφουρ ὁ Γέροντας Σωφρόνιος δὲν παύει νὰ προσεύχεται γι’ αὐτόν, συναισθανόμενος τὴν εὐθύνη του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν

ψυχὴ τοῦ Μπάλφουρ. Ὥσπου ἦρθε ἡ τελευταία μεταστροφὴ στὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τοῦ Μπάλφουρ τὸ 1962. Ὁ Μπάλφουρ κάνει αἴτημα νὰ τὸν δεχτεῖ ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία στοὺς κόλπους της ὡς λαϊκὸ πλέον. Ὅπως σημειώνει ὁ ἱεροδιάκονος Νικόλαος: *«Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὥς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ὁ Μπάλφουρ φρόντιζε μὲ κάθε ἐπιμέλεια τὴν πίστη του στὴν Ὀρθοδοξία, μεταλαμβάνοντας συχνὰ τῶν ἁγίων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων. Πολλοὶ θυμοῦνται τὰ καῦτα δάκρυα μετανοίας, ποὺ ἔχυνε στὴ θεία Λειτουργία. Ἀπὸ τότε ἀνανεώθηκε καὶ ἡ πνευματικὴ ἐπαφή του μὲ τὸν Γέροντα Σωφρόνιο. Ἡ πνευματικὴ καθοδήγηση δὲν γινόταν πλέον δι' ἀλληλογραφίας, ἀλλὰ προφορικὰ κατὰ τὴ διάρκεια τακτικῶν συναντήσεων»* (σ. 30).

Ὁ Μπάλφουρ ἐκοιμήθη τὴν 11η Ὀκτωβρίου 1989 μετὰ ἀπὸ παρατεταμένη ἀσθένεια. Ὁ ἱεροδιάκονος Νικόλαος μᾶς δίνει τὸ ὁριστικό του ψυχογράφημα: *«Πολλοὶ πιστεύουν ὅτι ὁ Μπάλφουρ ἔζησε χρησιμοποιώντας ὑποκριτικὰ τὴν Ὀρθοδοξία. Καὶ ἡ ἄποψη αὐτὴ ἴσως στηρίζεται στὶς παλινωδίες του, ὅπως καὶ σὲ ὁρισμένες συγκυρίες τῆς περιπετειώδους ζωῆς του. Τὰ κείμενα ὅμως ποὺ διαθέτουμε δὲν ὁδηγοῦν σὲ τέτοια συμπεράσματα»* (σ. 30).

Ὁ Γέροντας Σωφρόνιος κατεύθυνε πνευματικὰ τὸν Μπάλφουρ, χωρὶς νὰ ἀπελπίζεται γιὰ τὶς πολλὲς του πτώσεις. Ζοῦσε τὸ δρᾶμα του ὡς προσωπικὸ του δρᾶμα, ὅπως τονίζει σχετικά: *«Ἡ ἐμπειρία τῆς πνευματικῆς πατρότητος εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα, ἀλλὰ ἡ ἄσκησή της, δηλαδὴ ὁ ἀγώνας στὴν καρδία τοῦ ἀδελφοῦ ἐνάντια στὸ πάθος ποὺ τὸν βασανίζει, ὑπερβολικὰ δύσκολη. Μὲ ἄλλα λόγια εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν δεχθεῖς στὴν καρδία σου καὶ νὰ ζήσεις τὸν πειρασμὸ του ὡς προσωπικὰ δικό σου»* (σ. 289).

Ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ πάρουμε κάποιο μήνυμα ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς τοῦ Γέροντα Σωφρονίου, εἶναι τὸ μήνυμα τῆς διαρκοῦς μετανοίας, ποὺ θὰ πρέπει νὰ χαρακτηρίζει κάθε ἄνθρωπο. Γιὰ ὅλους ἰσχύουν τὰ λόγια τοῦ Γέροντα στον Μπάλφουρ: *«Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν! Θὰ ὑπομείνουμε. Τέτοια εἶναι ἡ ὁδός μας. Προσέκοψες, ἀνορθώσου! Ἔπεσες, σήκω! Ποτὲ ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζεσαι»* (σ. 245).

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε, ὅτι οἱ ἐπιστολὲς αὐτὲς τοῦ Γέροντος Σωφρονίου πρὸς τὸν Μπάλφουρ γράφτηκαν κατὰ τοὺς χρόνους παραμονῆς του στὸν Ἄθω, *«ὅταν ὅλο του τὸ εἶναι ἦταν συγκεντρωμένο στὴν ἐσωτερικὴ πάλη γιὰ τὴ σύλληψη τοῦ Θείου Προτύπου»* (σ. 31). Ὁ νεαρὸς τότε ἀσκητὴς Σωφρόνιος ἀγωνιζόταν γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς Βασιλείας, ἀγωνιζόταν γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς "Θεογνωσίας", ὅπως φαίνεται "*ἐν μέρει* " ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς αὐτές.

Ὅπως ὑπογραμμίζει ὁ ἱεροδιάκονος Νικόλαος: *«Ἡ πνευματικὴ ἐπικοινωνία τοῦ Γέροντα μὲ τὸν ἅγιο Σιλουανὸ ἀναμφίβολα ἐπέδρασε καθοριστικὰ στὴ θεολογικὴ μορφὴ τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν»* (σ. 31). Εἶναι σημαντικὲς καὶ διαφωτιστικὲς οἱ πληροφορίες ποὺ ἀντλοῦμε ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς αὐτὲς καὶ γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ ἁγίου

Σιλουανοῦ. Εἶναι χαρακτηριστικὰ ὅσα μᾶς λέει ὁ Γέροντας Σωφρόνιος γιὰ τὸν ἅγιο: *«Ἐγὼ ὁ ἴδιος κατὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ τὸν εἶδα πολλὲς φορὲς τόσο πλούσια ἐπισκιασμένο ἀπὸ τὴ χάρη, ὥστε ἡ δύναμη τοῦ πνεύματός μου δέν ἀρκοῦσε νὰ ἀτενίσει τὸ πρόσωπό του. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι πλήρης Πνεύματος Χριστοῦ, θείας ἀγάπης. Ἔζησε μὲ τέτοιον ἀγώνα ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ καὶ μὲ τέτοια ἄσκηση γιὰ τὸν Θεό, ποὺ πολὺ σπάνια κατορθώνεται»* (σ. 59). Αὐτὸς "ὁ ὀλιγογράμματος καὶ ἁπλὸς ἄνθρωπος" γνώριζε τὴν πνευματικὴ ζωὴ "*ἕως τὰ ἔσχατα ἴσως ὅριά της ποὺ μποροῦν νὰ γίνουν ἐφικτὰ ἐπὶ τῆς γῆς*» (σ. 59).

Γιατί, ἄραγε, θὰ ἄξιζε νὰ διαβάσει κάποιος τὶς ἐπιστολὲς αὐτὲς τοῦ Γέροντος Σωφρονίου; Θὰ προσπαθήσω νὰ δώσω μερικὲς λακωνικὲς ἀπαντήσεις.

- γιατὶ εἶναι ἔργο τῆς νεότητάς του, ποὺ περιέχει σπάνιες ἐξομολογήσεις καὶ ἴσως ἀποτελέσει τὸ "κλειδὶ" γιὰ τὴν εἰσαγωγή μας στὸ μετέπειτα βαθὺ θεολογικό του ἔργο.
- γιατὶ στὶς ἐπιστολὲς κρύβεται ὁ θυσιαζόμενος στὴν προσευχὴ "ὑπὲρ τοῦ ἄλλου" ἀδελφός, αὐτὸς ποὺ δίνει, γιατὶ πραγματικὰ "ἔχει". *«Οὐκ ἄν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος ».*
- *γιατὶ μᾶς δίνει τὴ σοφία τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ἰδίως τῶν λεγομένων "Νηπτικῶν καὶ Ἀσκητικῶν",* μ᾽ ἕνα τρόπο σύγχρονο, ἁπλό, καὶ ἐπαγωγικό. Διδάσκει βάσει τῶν ἐμπειριῶν του.
- γιατὶ θέτει μιὰ τομὴ στὰ ὑποπροϊόντα τῆς πλάνης καὶ ὁριοθετεῖ τὸ δρόμο τῆς ἀλήθειας, ποὺ ὁδηγεῖ στὴ θέωση.
- γιατὶ θὰ ἀνακαλύψουμε ἕναν ταπεινὸ νεαρὸ μοναχό, ποὺ περιγράφει, κάποτε μὲ ἁπλότητα μικροῦ παιδιοῦ, ἐμπειρίες ὑψηλῆς πνευματικῆς ζωῆς, χωρὶς νὰ ταπεινολογεῖ ὑποκριτικά.
- γιατὶ βλέπουμε πῶς ὁ νεαρὸς Σωφρόνιος ἔκανε πράξη τή ρήση τοῦ Γέροντος Σιλουανοῦ: *«ἔχε τὸ νοῦ σου στὸν ᾅδη καὶ μὴν ἀπελπίζεσαι».* Τὸν βλέπουμε, πράγματι, νὰ βυθίζεται στὸν ἐσωτερικό του ᾅδη, νὰ φτάνει σὲ ὁριακὲς καταστάσεις, ποὺ ὅμως τὶς ὑπερέβαινε διὰ τῆς προσευχῆς.
- γιατὶ μᾶς διδάσκει τὸ "δύσκολο" ἔργο τῆς προσευχῆς -τὸ βαρύτερο κατὰ τοὺς Πατέρες- ποὺ ὅμως, ἄν ὁ ἄνθρωπος ξεπεράσει τὴ δυσκολία του, τότε αὐτὴ (ἡ προσευχὴ) *«γίνεται τόσο γλυκειά, ὅσο τίποτε ἄλλο στὸν κόσμο»* (σ. 240).
- καὶ τέλος, γιατὶ στὶς ἐπιστολὲς αὐτὲς βλέπουμε ἕναν ὁμοιοπαθὴ μὲ μᾶς ἀδελφό, ὁ ὁποῖος μᾶς παρέχει "πνευματικὴ βοήθεια" καὶ γιατὶ ἀνακαλύπτουμε ὅτι: *«δὲν πάσχουμε μόνο ἐμεῖς ἀπὸ τὴν πίεση κάθε εἴδους κακίας, ὅτι ὅλους μᾶς πολεμεῖ ὁ διάβολος μὲ τὸν ἴδιο τρόπο,ὅτι δὲν εἴμαστε μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι κάθε ἡμέρα μὲ πόνο ὑποβάλλονται σὲ δοκιμασίες»* (Πρβλ. σ. 246-447).

Τὸ μόνο ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ἀπὸ αὐτὴ τὴ θέση εἶναι ἕνα ταπεινὸ εὐχαριστῶ στὸν μεταφραστὴ τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν στὴν ἑλληνικὴ, τὸν παν/το Ἀρχιμ. Ζαχαρία, ποὺ μᾶς ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ ἔρθουμε σὲ ἐπικοινωνία μὲ "*τὰ πρῶτα πνευματικὰ*

κείμενα" τοῦ Γέροντος Σωφρονίου.

Ὁ Γέροντας Σωφρόνιος ἐκοιμήθη ξημερώματα Κυριακῆς τῆς 11ης Ἰουλίου 1993, ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Ὁ ἴδιος ἀναφέρει σὲ κάποια του ἐπιστολή: *«Γνωρίζω κάποιον στὸ Παρίσι, ὁ ὁποῖος, ἀπὸ τὸ Μεγάλο Σάββατο ὥς τὴν τρίτη ἡμέρα τοῦ Πάσχα, κατὰ τὴ διάρκεια τριῶν ἡμερῶν, βρισκόταν σὲ καταστάση θεωρίας, γεγονὸς ποὺ μὲ τὶς μορφὲς τῆς γήινης ὑπάρξεως μας μποροῦσε νὰ τὸ ἐκφράσει λέγοντας μόνο ὅτι εἶδε τὴν πρωΐα τῆς ἀνέσπερης ἡμέρας. Πρωΐα, γιατὶ τὸ φῶς ἦταν παράδοξα τρυφερό, λεπτό, ἱλαρό, κάπως κυανό. Ἡ ἀνέσπερη λοιπὸν ἡμέρα εἶναι ἡ αἰωνιότητα» (σ. 257).*

Πιστεύω, ὅτι αὐτός ποὺ εἶχε αὐτὴν τὴν ἐμπειρία τῆς πρωΐας τῆς ἀνέσπερης ἡμέρας, δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν «ἡγιασμένον Γέροντα τοῦ Ἔσσεξ», τὸν Ἀρχιμανδρίτη Σωφρόνιο Σαχάρωφ.

Ἂς ἔχουμε τὴν εὐχή του κι ἄς ἐπικαλούμαστε τὶς πρεσβεῖες του γιὰ τὴ μαρτυρικὴ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μας καὶ γιὰ τὸν καθένα μας προσωπικά.

(Πηγή: 'ΟΡΘΡΟΣ')